

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ЖИТТЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ І КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

УДК 37.01

*Muszyńska Małgorzata,
prof. Dr hab. Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu (Polska)*

OCALANIE HUMANISTYCZNYCH WARTOŚCI W EDUKACJI DZIECKA PODCZAS WOJNY – DOŚWIADCZENIA NIE TYLKO KORCZAKOWSKIE

Rozmyślając o wartościach humanistycznych, ich ocaleniu w ostatnio dramatycznym położeniu Europy, wróciłam do myśli Janusza Korczaka – pedagoga, pisarza, lekarza o zainteresowaniach społecznych, wieloletniego kierownika Domu Sierot dla dzieci żydowskich, współpracownika internatu dla dzieci polskich Nasz Dom. Żyję w przeświadczeniu, że to właśnie w obliczu zagrożeń, jakie niesie totalitaryzm, wyzwaniem staje się człowieczeństwo jako kategoria filozoficzna. W prawdzie należę do pokolenia powojennego, które w sposób zapośredniczony poznało okrucieństwa wojny przez opowieści rodziców i niektórych ocalałych członków rodziny, to w jakiejś mierze odczuwam boleśnie naznaczony przez wojnę los. Dlatego, jak każdy Europejczyk, nie chcę wojny, nie chcę jej ofiar. Być może, jestem naiwnym pedagogiem chcącym zmieniać świat, jednak bez tego usilnego starania i troski o los każdego istnienia, idea edukacji dla pokoju nie powiedzie się. Nie ma zatem lepszego wzoru osobowości wyjątkowej, jaką stanowi Janusz Korczak. Zaczynając chociażby od przywoływania jego bogatego dorobku pisarskiego polscy pedagodzy i biografowie znajdują w nim echa szerokich zainteresowań religiami, starożytną filozofią, doktrynami teozoficznymi, masońskimi i antropozoficznymi (znał R. Steinera). To właśnie idące wraz z nimi głębokie przemyślenia pozwoliły Korczakowi na budowanie kultury dobra w środowisku różniącym się religią, kulturą i językiem. Składa się na nią troska o dziecko, jego los, bliski, empatyczny kontakt z nim, poszanowanie jego godności oraz prawa do pielęgnowania poczucia własnej indywidualności – także przez ekspresję i eksplikację (odgrywanie scenek z życia i śmierci), odrębności myślenia o religijności i duchowości, prawa do błędu, decydowania i odpowiedzialności w sprawach własnych i wspólnoty, której jest się znaczącym członkiem. Prawda, sprawiedliwość i praca były dla Korczaka najważniejszymi wartościami, które dzieci z sierocińca poprzysięgły wyznawać w swoim życiu. Sam Korczak pewnego razu dał wyraz swojemu oddaniu się różnorodności świata w takim oto epizodzie zanotowanym we wspomnieniach Joanny Olczak-Ronikier „Korczak. Próba biografii”, kiedy to we wrześniu 1941 roku

w getcie podczas obchodów jesiennych świąt: Rosz ha-Szana – żydowskiego Nowego Roku i Jm Kipur – Dnia Pojednania „Doktor, pogrążony w modlitwie, stał w rogu Sali. Miał na sobie swój zniszczony oficerski płaszcz i wojskowe buty. Na głowie jedwabną jarmułkę. W ręku polski modlitewnik” [4, s.364].

Pozostaję zatem z nadzieją i ufam, że praktyka współczesnej edukacji, przed którą stoją kolejne zadania w nowej sytuacji społecznej i międzynarodowej, będzie utkana delikatnym językiem, jak o tym rozprawia filozof, filolog – prof. Tadeusz Sławek. Subtelność poczynań w tak delikatnej tkance, jaką jest wspólna edukacja bliskich kulturowo narodowości, będzie wynikała z bogactwa różnorodnych pedagogii alternatywnych, które są przedmiotami badań wielu ukraińskich i polskich uczonych. Seminaria, konferencje, liczne spotkania organizowane oddolnie są dowodem na rozwijanie dobrych praktyk edukacyjnych, które mogą służyć naszym gościom z Ukrainy i nam samym. Podejmujemy działania w zakresach: planu daltońskiego, koncepcji Marii Montessori, szkół waldorfskich, otwartych inicjatyw twórczych, „budzącej się szkoły”, szkół dwujęzycznych, arteterapii dla dzieci z traumą wojenną i innych. Najistotniejszą ideą w nowych warunkach jest otwartość sytuacyjna, dzięki której będą dokonywały się procesy wzajemnego poznawania i reagowania na potrzeby osób przybywających do naszego kraju. Jesteśmy gotowi do rozmów w sprawie ogólnych zarządzeń ministerialnych, które nie zawsze sprzyjają naszym przemyślanym ideom i sprawdzonym i nadal sprawdzanym praktykom.

BIBLIOGRAFIA

1. Hanford O., Karolak W., Bajka w twórczym rozwoju i arteterapii. Łódź 2007.
2. Łukaszewicz R. M., Wrocławska Szkoła Przyszłości PLUS, czyli lepsze jest możliwe. Działania praktyczne, wizje i projekcje nowego – innego – twórczego. Wrocław 2019.
3. Montessori M., Edukacja i pokój, przekł. O. Siara, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2021.
4. Olczak-Ronikier J., Korczak. Próba biografii, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2012.
5. Robinson K., Kreatywne szkoły. Oddolna rewolucja, która zmienia edukację, Wydawnictwo Element, Gliwice 2020.
6. Sławek T., A jeśli nie trzeba się uczyć, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2021.
7. Suchomliński W., Oddaję serce dzieciom, tłum. M. Bybluk, Wydawnictwo Poligraf.
8. Wasilewska A., Karczmarzyk M., „W” jak wojna, „W” jak wojsko. Dziecięce interpretacje rzeczywistości. Konteksty Rozwojowe i Edukacyjne, Gdańsk 2022.